

nomis quæ in gangrænam euaserunt, adiuncta maris aqua: pustulis, & his quæ serpunt, igni sacro, pernionibusque, vt antea dictum est: contra mammas in quibus lac in grumos coijt, & præ nimia sui copia profunditur, cocta in aqua maris, & illita auxiliatur.

LENTEs, quemadmodum libro VIII. simplicium medicamentorum scriptum reliquit Galenus, ualenter adstringunt: in caliditate uerò, & frigiditate medium tenent; desiccant tamen in secundo ordine. Ipsum itaque earum corpus desiccet, & sistit uentrem: cæterum decoctum prouocat: proinde etiam prior aqua abijcitur, ubi retentio- nis causa adhibentur. hætenus loco citato Galenus. Cæterum asserenti Dioscoridi Lentescium aluum cohibere, si detra- cto antea cortice discoquantur accurate, primaq; aqua inter coquendum effundatur, omnino refragatur Galenus, qui libro primo de alimentorum facultatibus sic scribit. Ne ex lente quidem panem quis tentauerit: præ arida enim sine pingui, & friabilis est. Cortex eius uehementer adstringit, carnea substantia tenuiter, quæ & crassi succi, & terre- stris est. Succus porrò lentis, sicut antè retulimus, adstringenti est contrarius. Quocirca si elixæ in aqua iusculum sale, garo, oleoq; conditum bibatur, aluum deijcet. At quod ex his decocta lente ad eum modum, quem retulimus, fer- culum apparatus, contrariam succo uim obtinet. Nam quæ uentri obueniunt, fluxiones desiccant, os uentriculi, intesti- na, & totum deniq; uentrem corroborans. Quamobrem cœliacis, & dysentericis accommodatus est cibus. Lens ue- rò decorticata, ut illam adstringendi uehementiam, cumq; hac alia uidelicet omnia, quæ consequuntur, amittit: ita ali- bilius, quam integra illa efficitur, crassum, prauumq; succum gignens, tardè cõmeans: alui tamen fluores haud desic- cat, uti ea quæ cortice non est spoliata. Iure igitur qui modum in hoc edulio non seruant, elephantiasim quam uocant, & cancerum incurrunt. Siquidem crassa, siccaq; cibaria facillè in melancholicos humores uertuntur. Quare ijs dun- taxat, quibus uitiosa est habitudo ob aquam in carne diffusam, lens cibo utiliter præbetur: ceu aridis, & squalentibus admodum damnosè. Eandem ob causam uision integrum, & inculpatum hebetat, immoderatè exiccans. Ei uerò, qui contrario modo se habet, humidiori uidelicet, opitulatur. Menstruis purgationibus inepta est: crassum enim, & tar- distuum sanguinem facit. At muliebri appellato profluuiò conuenientissima. Cùm porrò lens, & ptisana contrarie in- ter se sint facultatis, ex amborum commistione præstantissimum edulium componitur, quod nos in Asia phacoptisa- nam nuncupamus. Verum non æqua utriusq; portio esse debet: minus enim ptisanæ adijciendum, ut quæ per deco- ctionem in cremorem latè diffunditur, & in magnam attollitur molem: lens autem cocta exiguum quandam tumorem asciscit. Sed enim huius edulij eadem ac ptisanæ est confectio, præterquam quòd saturicia, & pulegio adiectis, iucun- dius & paratius concoctioni efficitur: cùm ptisana illis minime gaudeat, sed solo anetho, porroq; sit contenta. De- terrima est lentis conditio, quam diuitum cocci sapa inficiunt: minime enim incrassantia sibi uult admisceri, sed liquida potius, et crassitudinem incidentia. Cui uerò sapa cõmiscetur, iccoris obstructions gignere nata est, & ipsius uisceris, atq; unà lienis inflammationes in augere, nisi addito melle corrigatur. Illud præterea non arbitror obscurum, dure scē- tes uisceris utriusq; affectus, quos scirrhus uocant, hoc epulo exacerbari. Quòd si suillam simul libeat incoquere, pti- sanæ recentem, lenti sale asseruatam congruere deprehendes: ceu utiq; quæ inter has media est, quam νεαλή, id est, re- center salitam appellant, phacoptisanæ per commode & ad suauitatem, & concoctionem immittitur. Magis tamè lens cum salis carnibus esitata, crassos humores auget. Nam hæc quoq; sanguinem crassiores, & melancholicum magis generant. Quapropter neq; istis affatim, sæpeq; uti expediet, præsertim cui corpus melancholico præcrasso, & om- nino prauo humori obnoxium est. Hæc eadem & de regionibus, anni temporibus, & aëris constitutionibus in unoquo- que edulio intelligere oportet. Ac autumno quidem melancholicis, ac siccantibus cibus abstinentum: hyeme uerò eis utendum: uti sanè in æstate humidantibus, & refrigerantibus: in uere mediij temperamenti, mediæq; facultatis epu- las offerendum. Est porrò mediocrium non una, nec simplex species: quædam enim huiusmodi sunt, quoniam cum extre- mis nihil habent commune: quædam ex duorum contrariorum æquo interuallo à medio distantium mistione sunt me- diocritatem adeptæ: ut si quis iuxta id, quod paulò antè dixi, ptisanam lenti commisceat. Sic & teutlophacen, quæ ex beta, & lente nomen apud Græcos inuenit, Heraclides Tarentinus non sanis modò, uerum etiam laborantibus ex- hibebat. Est enim & hoc ex pugnantibus compositum edulium: quamobrem etiam tardius, quam beta; citius uerò, quam lens per aluum descendit. Est & illud perspicuum, huius succum in corpus disparitum, ex amborum uirtute, lentis uidelicet, ac beta, esse permistum. hætenus Galenus. Ex cuius uerbis facillè colligi potest, Lentescium in frequen- ti ciborum usu minime esse recipiendas; præterquam ab ijs, quibus morbi alicuius ratione, ut medicamenta potius, quam ut cibus conueniant. Φασίολος Græcis est, quæ Lens Latinis: Hades, Arabibus: Lentichia, Italis: Linsen, Germanis: Lenteyas, Hispanis: Lentile, Gallis.

Lentium uires ex Galeno.

15 ill. 57. 174

00. 10. 17. 174

15. 17. 174

Nomina

50

Φασίολοι. PHASIOLI.

CAP. CI.

PHASIOLI inflant, spiritus cient, ægrè coquantur. Virides cibo aluum emolliunt: ad vo- mitiones idonei.

PHASIOLI sunt in Italia uulgares, & in hortis, ac aruis frequentes. Diuersa eorum habentur genera, uarijs coloribus distincta: nam & candidi, & rubescens, & melini, ac diuersis respersi maculis reperiuntur. Quos superiori quoq; ætati cognitos fuisse putauerim, etsi nonnulli eos nuper in Italia uenisse existiment. Candidi, quibus granum cæteris minus est, cæterorum leguminum more, in aruis seruntur. At rubescens, melini, ac uarij seminantur in hortis alijsue locis, ubi umbra æstiuæ fuerit opus. Siquidem præterquam quòd fructum suo tempore demeten- dum proferunt, suis etiam inuolucris, ac sequaci foliorum, clauicularumq; reptatu, testudines, attegias, mapalia, tuguria,

Phaseolorum consideratio.

tuguria,

Marcelli error.

tuguria, cameras, pergulas, scenas, ac tabernacula è lignis cancellatim fabricata opacant, ac ueluti topiario opere contextunt: solaresq; radios inhi-
bent, non secus quam uitis, lupus salictarius, bryonia, colocynthis, clematis, perilymenum, & stirpium id genus, quæ arbores, & sepes scandunt, perreptant, implicant, ac conuestiunt. Quo fit, ut crediderim ego, illos à ueritate haudquaquam desciscere, qui dixerint, hoc Phascolorum genus hortensem esse simi-
cem, hoc etiam libro à Dioscoride descriptum: quippe quòd illi maxime respondeat, ut in sequentibus dicitur. Quæ obrem longè aberrasse uidetur Marcellus in carpendo Hermolao tantoperè auidus, cum dixerit sibi parum uerisimile uideri ad eam altitudinem, & foliorum copiam posse legumen aliquod augeri, ut scenas, & tabernacula uestiens in-
umbret. Quandoquidem non modò huic refragatur Dioscorides; sed & ipsius similacis numerosus plantarum pro-
uentus, quæ in quàm plurimis hortis, ac uiridarijs longissimos scandunt palos, & cancellata tecta conuestiunt. Cæ-
terum nec eos quidem hallucinari putauerim, qui pro certo asseruerint, Phasiolos supradictis coloribus infectos, quos equidem nihil ab hortensi similace differre existimo, Dolichos esse, quorum meminit Theophrastus lib. VIII. cap. III. de plantarum historia: & Galenus libro primo de facultate alimentorum: & ipsum secutus Paulus. Quippe quo-
niam dolichi (ut adiuuante Deo infra à in similacis hortensis mentio-
ne dicemus) non sunt illud pisorum genus, quod Ansonijs uulgò dicitur Rouiglione, Tridentinis uerò Arabia, ut Manardo Ferrariensi placet. Quandoquidem hanc sub Ochri nomine, tam Gale-
lenus, quàm Paulus descripsere, ut eo, quem modò citauimus, loco patebit. Porrò in hoc præsentis capite Dioscorides de can-
didis tantum, ac uulgaribus phasiolis differuit, non de erulia Arabia uulgò uocata: in sequentibus uerò capite de hortensi simila-
ce, eorum mentionem fecit, qui uel rubentes, uel lutei, uel uersti-
colores enascuntur. Ita Φασίολοι Græcè, ut etiam Phasioli
Latine dicuntur: Italicè, Fagioli.

ERVVM.

Manardus notatur.

Nomina.

Όροβος. ERVVM. CAP. CII.

ERVVM paruus frutex omnibus cognitus, angusto folio, tenuis, femina in valuulis habens: è quibus farina fit, nomine eruina, ad medendi usus conueniens. Eruum capiti onerosum est: aluum esu turbat: sanguinem per vrinam extrahit: elixo boues faginantur. Parandæ farinæ ratio hæc est. Vberiora grana candidaque deliguntur, permiscendoque aqua resperguntur, donec sufficienter combibant: postea torrentur, vsque dum hians cortex difrumpatur: molitaque, farinario cribro incernuntur: postremò farina reconditur. Hæc aluo utilis est: vrinam ciet: meliorem colorem efficit: sanguinem per uescam, aut aluum cum torminibus elicit, si largius in cibo, aut potu assumatur: vlcera cum melle purgat: lentigines, & vitia cutis in facie, & maculas, totumque corpus emendat: nomas, gangrænas, duritiasque, serpere non patitur: mammaram duritias emollit: atra vlcera, quæ theriomata uocant, fauosque emarginat: carbunculos rumpit: cum uino subacta illitu morfibus

morsibus uiperarum, canum, hominumque medetur: urinæ difficultates, tenesmosque ex aceto mitigat. Eruum tabidis, qui alimentum non sentiunt, tostum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum, sumptumque conuenit. Eius cremor perniones, & pruritus in toto corpore, sanat fouendo.

ERUUM officinae, Graecorum more, Orobum appellant. Ceterum quod ex Alexandria, Syriaque Venetias conuehitur, aliud nimirum semen representare censemus, quam Erui, quod frequentissimum in Hetruria nascitur, ac feritur. Folia mittit Eruum, quod uulgo Mocho uocamus, lathyri, uel cicerculae uulgo uocatæ emula: florem pisori modo, admodum rufescentem: siliquis forma teretes, et oblongas, in quibus semen, colore in aliquibus pallido, in nonnullis candido, in quibusdam uerò rufescente. Porro cum hoc ignoraret Brasauolus, credidit Eruiam, quæ Theophrasto, Galeno, ac Paulo ochros appellatur, legitimum esse Eruum, nominis uicinitate fortasse deceptus. Qua in re Fuchsius quoque hallucinatus deprehenditur, quod suo de plantarum historia uolumine Cicerculam uulgo uocatam, satiuum Eruum esse existimauerit: etsi cicerculam omnes rei herbariæ periti Galeno lathyrum appellari non dubitent. In cicercula enim, ut periculum facientibus clarissimum est, haudquaquam eæ reperiuntur facultates, quibus pollere Erui tradidit Dioscorides. Quandoquidem præter id, quod omni prorsus amaritudine uacat, largius esitata nunquam sanguinem per uesciam, & aluum cum torminibus elicit, ut de orobo fatentur Dioscorides, & Galenus. Ex quo planè constat tam Brasauolum, quam Fuchsiuum, utriusque parte, hac in re deceptos esse. Sed ignorandum non est, quod etsi Eruum ab agricolis seratur; habetur tamen & inter sponte nascentia: nanque & per se inter segetes frequens oritur. Verum cum à paucis cognoscatur, illud inter uiciæ species annumerant. Animaduertendum præterea est, quod quanquam ad Eruiam farinam conficiendam eligit Dioscorides candidius Erui semen: Galenus tamen lib. I. de facultate alimentorum, candidum pallido, ac rufescente, longè minus præstare scribit. Quapropter Brasauolus Galeni rationem minime habuisse uidetur, cum sibi ex Dioscoridis tantum sententia persuaserit, album erui semen in medicamentorum usu tam rufum, quam pallidum uiribus antecellere. Erui uires prodidit Galenus lib. VIII. simplicium medic. ita inquit. Orobus desiccatur quidem excessu secundo intenso, calfacit uerò primo. Porro quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incidit, extergit, atque obstructions expedit. Ceterum si sumatur copiosè, sanguinem per urinas euocat. Et libro I. de alimentorum facultatibus ait. Boues apud nos, ut apud alias plerasque gentes, Eruo in aqua edulcato pascuntur. Hominum cibis prorsus hoc semen damnatur. est enim & insuauissimum, & prauis succi. Ceterum in magna fame nonnunquam, sicut Hippocrates quoque scripsit, necessitate coacti homines ad id etiam confugiunt. Nos eruo instar lupini præparato ex melle utimur, ut medicamento crassos pulmonis, thoracisque humores expurgante. Candidum minus est medicamento sum, quam id, quod ad flauum, aut pallidum colorem tendit. Eruum bis elixum, & in aqua identidem condulcescitur, insuauitatem certè deponit, sed una cum ea & abstergendi, & incidendi uim, ut sola in eo relinquatur terrestris substantia. Itaque citra amaritudinis intellectum desiccans fit esculentum. Id Græcis ὀροβός, quod Latinis Eruum nominatur: Arabibus, Herbum, Keisene, siue Kersene: Italis, Eruo: Germanis, Eruen: Hispanis, Ieruos: Gallis, Ers.

Erui confideratio.

Brasauoli, & Fuch. lapsus.

Erui uires ex Galeno.

Nomina.

LVPINI.

Ἐρύμος. LVPINI. CAP. CIII.

SATIVVS Lupinus notus est. Cuius farina cum melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. Ipsi quoque macerati, & cum sua amaritudine esitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præstat, cum ruta, & pipere potum: quare lienosis prodest. eodem ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientem scabiem, eruptiones pustularum, vlcera in capite manantia, uiligines, maculasque fouere utilissimum: menses, & partus extrahit, cum myrrha, & melle subditum in uellere. Eorum farina cutem, liquoresque corrigit: inflammationes cum polenta, & aqua mitigat: tubercula, & coxendicum cruciatus, ex aceto lenit: strumas in aceto coctæ, illitaque dissipat: carbunculos rumpit. Decocti celesti aqua, donec in cremorem lentescant, faciem abstergunt: medentur pecorum scabiei, cum radice nigri chamaeleontis, ita ut tepente decocto abluantur. Cit urinam radix cum aqua coctæ. Lupini triti, ubi maceratu dulcescere ceperint, cum aceto poti, fastidium detrahunt, & cibi auiditatem faciunt. Gignuntur & syluestres Lupini, satiuus similes, sed omnino minores: qui eadem que satiuus possunt.

Z SERVTVR

Lupinorum
consideratio.Lupinorum
facult. ex Gal.

Nomina.

SERVNTUR in Hetruria Lupini non modò ad alimentorum usum, sed ad agros impinguandos. Ceterum præter satiuos Lupinos, sylvestrium in Hetruria innumera exoriuntur plantæ, quæ maio mense in campestribus uisuntur, floribus roseo colore rufescentibus. Satiui dulcorantur in Italia, ibiq; frequenter eduntur cum sale. Lupinus (ut scriptum reliquit Galenus lib. 1. de alimentorum facultatibus) multi usus legumen censetur. Elixus enim, ac deinde in aqua dulci, donec omnem sibi ingentem exuat insuauitatem, commadesaclus, ita editur cum garo, ac oxo-garo, uel sine his etiam, sale modico conditus: non uelut hordecum, & alia multifariam instructa. Lupini dura, ac terrestris substantia est. Quocirca necessariò concoctioni repugnat, & crassum gignit succum: ex quo non probè in uenis confecto, crudus propriè appellatus succus aceruatur. Et libro VI. simplicium medicamentorum, sic inquit. Lupinus editur coctus, multis ante diebus in maceratione in aqua amaritudinem deponens: fitq; tunc nutrimentum succi crassi. Ceterum ut medicamentum ita præparatus ex genere est emplasticorum. At qui naturam amaritudinem habet, is etiam extergendi, digerendiq; uim obtinet. Interficat lumbricos tum illitus, tum addito melle linctus, tum ex posca epotus. Quin & decoctum eius lumbricos eicere potest. Tum etiam foris identidem perfusum, uirilignes, achoras, pustulas, exanthemata Græci uocant, psoras, gangrenas, ulcera maligna, quæ cacœthe uocant, iuuat, partim extergendo, partim citra mordacitatem digerendo, siccandoq;. Expurgat iecur, & lienem cum ruta, & pipere sua uuitatis gratia assumptum. Elicit menses, ac factum cum myrrha, & melle impositum. Porro Lupinorum farina sine mordicatione digerit: nec enim liuida tantum, sed & chœradas, & dura phymata curat: sed tunc in aceto, aut oxo-melite, aut posca coquatur oportet, idq; pro laborantium temperamento, & affectus diuersitate, quod ex usu est eligendo. Sed non est præsentis instituti talia distinguere. Digerit item quæ liuida sunt. Et quæcumq; modo diximus præstare posse decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt uerò etiam qui eam ischiadicis cataplasmatibus modo illunt. Lupinus agrestis amarior est, et ad omnia ualentior domestico, eiusdem genere cum ipso facultatis. Lupinus satiuus sic Latinis, Græcis βέρμος ήμερος appellatur: Mauritanis, Tarinus, Arinus, seu Tormus: Italis, Lupino domestico: Germanis, Vuickbonen, Feigbonen, Vuolffasckbonen: Hispanis, Entramuces, & Entramocos: Gallis, Lupinis. Lupinus uerò agrestis Latinis, βέρμος άγριος Græcis, & Italis Lupino saluatico dicitur.

Γογγύλα.

RAPVVM.

CAP. CIIII.

Rapi confi-
deratio.

DECOCTA Rapi radix halit, inflationem parit, humentem ac fluxam carnem creat, uenerem stimulat. Decocto podagræ, pernionesq; fouentur: contritoque rapo, atque imposito iuuantur. Si excauata radici rosaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eius decoctæ manduntur, & urinam ciunt. Semen antidotis, & theriacis, præfertim quæ sensum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum est: potum contra uenena salutare est: uenerè concitat. Rapum muria conditum, minus alimenti sufficit: sed multò magis appetentiam recreat. Syluestre rapum in aruis nascitur. † Frutex est in cubiti altitudinem asurgens, ramosus, læuis in cacumine. Folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in siliquis calyculatis: cumq; eorum inuolucra aperiuntur, alia intus siliqua spectatur, quæ quandam capitis speciem præbet. in qua femina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta, quibus ad detergendam cutem in facie, totoq; corpore, utimur: præfertim quæ ex lupini, aut erui, tritici, aut lolij farina, fieri solent.

RAPVVM in Italia uulgò notissimum est, præsertim apud Insuæres, ubi statim post messem æstate, iunio, ac iulio mensibus, in aruis secundo feritur: deinde mense octobri, cum radix ad summum extuberauerit, è terra eruitur. Satiuum in triplici recensetur genere, sessile, longum, & rotundum: tametsi literis mandauerit Plinius libro XVIII. cap. XIII. longum erraticum esse.

Non omittendum nature miraculum, ex tam paruo semine tribus penè mensibus gignitur tam magna radix, ut ea aliquibus in locis plus quam centenas libras pendat. At librarum triginta pondere nos sæpius innumera rapa uidimus in Ananienfi agro, longa, & colore purpurea. Rapum, & radix (ut Theophrastus est auctor lib. VII. cap. IIII. de plantarum historia) gaudent frigoribus: & sic ea dulcescere putant, simulq; incrementum in radicem, non in folia uerti. Austrinis, atq; serenis temporibus celeriter caulescunt. Nursinis Plinio palma, quod eo fortasse solo magnitudine, & dulcedine cæteris præsent. Alpinis, quibus rara seges, rapa utilia admodum, ac necessaria habentur, tam in minimum alimentum, quam iumentorum pabulum. Quæ æstate feruntur, uindcantur ab erucarum iniuria, quæ ple-

runque

runque tenella folia in uniuersum erodunt, commista sationis tempore semini fuligine: aut maioris sedi succo per noctem macerato semine. Siquidem Colionella rem hanc sibi experientia comprobata asserit. Syluestribus rapis scetet ubiq; Hetruria, nullis reclamantibus notis. Quare in hoc cogor Fuchsij sententia refragari, qui manifesto errore, in suis de stirpium historia doctissimis commentarijs, putat Rapum syluestre esse Rapunculum uulgo dictu: quippe quod illi minime respondeat. Rapi uires recensuit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, ita inquit. Rapi semen uenerem excitat, utpote spiritum stultum procreans. Sic & radix concoctu difficilis est, inflatq; & semen generat. Et libro secundo de alimentorum facultatibus, inquit. Rapum siue γογγυλιδα, siue βοβιαδα appellare uelis, quod eius extra terram est, oleraceum censetur. Radix, quæ terra continetur, ante elixationem & dura est, & cibo aliena: in aqua autem decocta, mirum si aliqua ex congeneribus plantis minus nutriat. Hanc quoque ipsam multifariam homines parant: nam & in muria, & in aceto reponunt, quò in totum annum usui esse possit. Succus ex ea in corpus digestus, temperato crassior est: ideoq; si quis ultra modum esitauerit, & maxime si perfecte conficere eam nequeat, crudum succum in uenis congeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, ut quæ longam elixationem requirat, optimaq; sit bis decoctionem perpeffa, ad eum modum uidelicet, quem antea in hac preparandi ratione docuimus. Sin crudior ingeratur, concoctu est difficilior, ac flatulenta, stomachoq; noxia: nonnunquam autem & uentrem mordicat. Γογγυλιδα id Græcè uocatur, quod Latine Rapum: Arabicè, Seliem, Selgem, Selgiem, siue Alsegiem: Italicè, Rapo: Germanicè, Rueben: Hispanicè, Nabo: Gallicè, Raue, seu Naueau blanc de iardin.

Fuch. lapsus:

Rapi uires ex Galeno.

10 Quoque ipsam multifariam homines parant: nam & in muria, & in aceto reponunt, quò in totum annum usui esse possit. Succus ex ea in corpus digestus, temperato crassior est: ideoq; si quis ultra modum esitauerit, & maxime si perfecte conficere eam nequeat, crudum succum in uenis congeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, ut quæ longam elixationem requirat, optimaq; sit bis decoctionem perpeffa, ad eum modum uidelicet, quem antea in hac preparandi ratione docuimus. Sin crudior ingeratur, concoctu est difficilior, ac flatulenta, stomachoq; noxia: nonnunquam autem & uentrem mordicat. Γογγυλιδα id Græcè uocatur, quod Latine Rapum: Arabicè, Seliem, Selgem, Selgiem, siue Alsegiem: Italicè, Rapo: Germanicè, Rueben: Hispanicè, Nabo: Gallicè, Raue, seu Naueau blanc de iardin.

Nomina.

† Quod in Græco hic legitur βίμνος, Ruellius uertit fruticosum. Quæ uox est potius ab eo ex Plinio lib. xx. cap. 111. reposita, quod etiam alijs sepe numero facit, quàm Græcè Latina reddita. Nos fruticem uertimus, licet hac, ut alijs plerisque uocibus, Dioscoridem improprie usum fuisse existimemus.

Βοβιας.

NAPVS.

CAP. CV.

COCTA Napi radix inflat, modicum alit. Semen eius potum uenenorum uires hebetat: antidotis admiscetur. Conditur sale radix.

NAPI in raporum genere recensentur. Plura Theophrasto, & Plinio produntur genera: quanquam hac tempestate duo tantum repererim, nempe album, & flauum. Flauum tamen albos crassitudine superent, magisq; colore placeant; sunt tamen inspidiores, & gustui ob id minus grati. In Aegypto frequentius feruntur, quò inibi ex eorum semine copiosum exprimant oleum. Βοβιας, nomen Græcum est: Napus, Latinum: Italicum, Napo: Germanicum, Steckrueben: Hispanicum, Nabicas: Gallicum, Naue.

Naporu consideratio.

Nomina

Ραφανις.

RAPHANVS.

CAP. CVI.

RADIX, quæ Græcis raphanus dicitur, excalfacit, flatus gignit, ori suauis est: sed stomacho aduersatur, ructus ciet, urinam pellit, aluo aptior: summo tamen cibo fumi debet, quò magis eius distributionem adiuuet: cum autem præsumitur, cibum suspendit: quare uomituris commodissimè datur ante cibum: sensuum aciem excitat. Decocta contra ueterem tussim, & pituitæ crassitiem in pectore, efficax est. Cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet: hydropticis commodissimè illinitur: lienosis vtillis: fugillata cum melle rapit, & nomas amolitur: contra uiperarum ictus auxiliatur: alopecias ad pilum reducit: lentigines cum loliacea farina emendat: his

qui fungis strangulantur, tam cibo, quàm potu salutaris est: menses cit. Semen, uomitiones facit, urinam mouet, lienem extenuat: cum aceto illitum gangrænas ualidissimè emarginat: coctum cum aceto mulso, anginis perquàm utiliter gargarizatur: contra cerastis morsus, potum ex uino, auxilio est. Syluestris raphani, quam Romani armoraciam uocant, folia fatiuo similia, sed magis lamplanam imitantur: radix gracilis, tenera subacris. Tam folium, quàm radix in olera recipitur: sed hæc excalfacit, urinam concitat, & stuosa est.

RAPHANVS Græcis dictus, Latinis Radix appellatur. In Hetruria, quò Latinum nomen imitentur, Radice uulgo uocant: quemadmodum & Romani suam antiquam Raphani syluestris appellationem retinent, qui ipsum primæ literæ metathesi Ramoraciam appellant. Ceterum cum syluestris, fatiua longè durior,

Raphani consideratio.

z z rior,

30

40

50

RAPHANVS.

RAPHANVS VVLGARIS.

Fuchsi error. rior, acriorq; deprehendatur, Dioscoridis codex hic, ut in alijs plerisq; locis, mendii suspicionem non uacat, utpote qui Armoraciae radicem reddat teneram mollemq; & subacrem. Leonardus Fuchsius, medicus ætatis nostræ clarissimus, Armoraciam eam esse stirpem putat, quam Raphanium rusticum nonnulli uocauerunt, folijs oxylapathio maioribus, radicibus acerrimis, quibus utitur uniuersa Germania, & Pannonia ad carniuum intinctus. Qua in re eum, alio qui peritum, facile hallucinatum crediderim, acerrimo fortasse illius plantæ sapore fretum. Quod si is uel Romanum unquam profectus esset, uel cæteras notas accuratius perpenderit, nunquam (ut arbitror) in eum errorem incidisset.

Raphani Theophrasto lib. VII. cap. IIII. de historia plantarum, plura sunt genera: nempe corinthium, cleoneum, liothalassium, boxotium. Adolefcit amplissime Corinthium, quod uel radice conslet detecta. Hoc enim sursum uersus protruditur, non ut cætera in terram ampliari solitum est. Liothalassium, quod Thracium uocant, ualidissimum aduersus frigora traditur. Boxotium dulcissimum est, & figura rotundum, nec ut Cleoneum prælongum. Quibus folia leuia, dulciora, suauioraq; sunt: quibus autem scabra, acriora. Genus præterea redditur, quod folijs erucæ simile constat. Raphanus (ut lib. VIII. simplicium medicamentorum scribit Galenus) excalescit quidem excessu tertio, desiccatur uero secundo: agrestis autem in utroque efficacior est. Quin & semen ipsius planta efficacius est. Facultas ei inest digerendi. Itaq; ad sugillata, & alia id genus liuida ob talem facultatem accommodata existunt. Meminit item Galenus Raphani libro II. de alimentorum facultatibus, sic inquit. Radiculae solam, crudamq; urbani homines ut plurimum prima mensa ex garo sumunt, alii ducenda gratia: pauci autem acetum admiscunt. Rustici uero frequenter cum pane esitant, non secus ac alia, quæ nobis natura non ars parauit obsonia: in quibus est origanum uiride, nasturtium, thymum, satureia, pulegium, serpyllum, mentha, calamintha, pyrethrum, eruca. Quippe hæc omnia uiridia, eduliorum sunt obsonia, una cum illis sumpta, suntq; herbacei generis plantæ. Radiculae caulis quoq; & folia nonnunquam eduntur, sed necessitate magis, quam sponte. Radix in eorum numero est, quibus obsonij potius, quam nutrimenti nomine assidue uescimur. Vim extenuatoriam gerit, cum qua conspicue una calescit: acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulem in altum assurgentem producere solet, ceu alia, quæ nata sunt excalescere. Hic elixus estur ex oleo, garo, & aceto, ut rapæ caulis, sinapiq; & lactucæ: nutritiq; magis caulis iste, quam cruda radícula, ut qui acrimoniam in aqua deponat: quanquam minimam sanè & ipse alendi potestatem habet. Quidam non solum caulem; sed una ipsas radículas elixantes comedunt, raparum modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari subit, qui à coena crudas eas edunt, concoctionis iuuanda gratia. Ipsi quidem id se experientia abunde compertum habere dicunt; nullus tamen eos citra damnum potuit imitari. Radix, quæ Græcis ῥαφανίς, Latinis item Raphanus & radix appellatur: Arabibus, Fugel, siue Fegiel: Italis, Raphano, & Radice: Germanis, Rettich: Hispanis, Rauano, & Rauanillo: Gallis, Refort.

Raphani uires ex Gal.

Nomina.

S I S E R

SISER.

SISER ALTERVM.

20

20

30

Σισυριχ. SISER.

CAP. CVII.

SISER vulgò cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis: urinam ciet, & appetentiam inuitat.

NON desunt, qui crediderint, album quoddam Carotarum uocatarum genus, quæ naporum modo carniùm iu-
 ri incoquantur, legitimum esse Siser. Cæterum eos hallucinari putauerim, Plinij testimonio ductus, qui lib. XIX.
 cap. V. hæc habet. Inest Siseribus longitudine neruus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte reli-
 40 qua. Id quod in hisce Carotarum radicibus haudquaquam reperire licet: quippe quæ nec neruum concludant, nec
 gustui amaritudinem relinquunt; sed dulcedinem potius quandam præ se ferant. Quod præterea Siser sapore sit sub-
 amaro, facile ex Galeni sententia comprobari potest lib. VIII. simplicium medicamentorum, ubi sic scribit. Sifari
 radix cocta stomacho grata est, & urinam mouet, secundo ordine excalfaciens, adiectâ habens amaritudinem quan-
 dam, cum leuicula adstrictione. hæc Galenus. Ex quibus facile colligi potest, Sifera ab hisce carotis plurimum rece-
 dere. Sciendum igitur est, quod Siser in Italia non seritur; tametsi in Germania, Rhæni præsertim fluminis accola,
 suis in hortis sifera frequentissima habeant, quæ & serunt, & colunt. Ideoq; Maguntie uenalia abunde reperiuntur,
 à Tineao agro illuc allata. Siser folio est olusatris, caule, & umbella pastinacæ simili, radicibus doctantalibus, neruo-
 sam intus matricem continentibus, subamaris, & colore subcroceo, & quæ gustatu gratiam cum palato non modicam
 50 aduehi sifera curauit ex Gelduba castello Rheno imposto, ubi generositas præcipua. Quod Græci σισυριχ, La-
 tini quoq; Siser uocant: Mauritanii, Culcas, Fisarum, siue Seisaron: Itali, Sifaro: Germani, Gierlin, & Girgelin:
 Hispani, Chiriuias: Galli, Cheruy, & Gyroles.

Siferis con-
 deratio.

Sifari uires ex
 Galeno.

Siferis forma.

Nomina.

Λάπαθον. LAPATHVM, SIVE RVMEX.

CAP. CVIII.

EX GENERIBVS rumicis, oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, dura habens extre-
 ma, in palustribus nascens. Alius est satiuus, † illi dissimilis. Tertium genus syluestre, paruum, plan-
 tagini proximum, humile, & molle. Quartum est, quod alij oxalida, alij anaxirida, aut lapathon
 uocant. Folia eius syluestri, ac exiguo rumici similia: caule non magno: semine subacuto, ruben-
 te, acri, in caule, & agnatis appendicibus, emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. Crudi
 illitu, melicerides, rosaceo, aut croco adiecto, discutiuntur. Syluestris, & oxylapathi, & eius, quæ oxa-
 2 3 lida

OXYLAPATHVM.

OXALIS.

10

20

30

OXALIS ALTERA.

HIPPOLAPATHVM.

40

50

lida nominant, semen ex aqua, aut uino vtiliter bibitur, contra dysenterias, & celiacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionum ictus. Quod si quis in potu praesumat, nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctae, aut illitae crudae, lepras, impetigines, & scabrosos vngues perfanant: sed antea locus aceto, & nitro in sole perfricandus est. Pruritus corporis, decoctum earum sedat, si foueatur, aut in folijs balnearum confricetur. Coctae in uino, & instillatae, aurium, dentiumque dolorem mulcent: strumas, parotidasque discutiunt: lienem cum aceto extenuant. Aliqui amoliendis strumis radicum gestamine utuntur, eas collo appendentes. Tritae, & admotae foeminarum profluvia sistunt: cum vino autem potae regio morbo medentur, calculos uesicae comminuunt, menses cient, scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon olus est magnum, in paludibus nascens. Eisdem habet vires, quas supradicta rumicis genera.

TAMETSI Rumex, qui & Lapathum, nomine à Graecis mutuato, appellatur, hodie in hortis non seratur; in ijs tamen sponte frequentissimus nascitur, nullis deficientibus notis, quibus satius delineatur. Lapathum, quod in paludibus nascitur, Dioscoridi Oxylapathum uocatur, non quidem quod gustu acutum, seu acidum sentiat, ut oxalis, quam uulgi officinarum Acetosam appellat, sed quod folijs proueniat in acutum desinentibus. Siquidem ὄξύ Graecorum appellatione, modo significat acutum saporis respectu, modo mucronatum respectu formae. Ad quod non aduertentes Auicenna, pariterque Serapio Lapathum omne nullo discrimine Acetosam nominant, perperam id ad saporem referentes, quod ad foliorum figuram retulit Dioscorides in primo lapathi genere. Plinius lib. xx. cap. xxi. Oxylapathon non nisi in palustribus nascens, satiuo similius esse scribit, cum tamen alterum alteri dissimile faciat Dioscorides. Illud uero, quod ab acido succo ὄξύλις Graecis dicitur (etsi id silentio inuoluat Dioscorides) duorum est generum, maius nimirum, & minus. Illi folia sunt hortensi similia: huic uero sagittarum figura, mollia, leuia, quibusdam ueluti capillamentis subrubentibus inspersa, succosa, folijsque maioris acidiora. Semen utriusque idem, praeterquam quod maiori maius, minori uero minus. Hippolapathum porro non solum in palustribus prouenire uidemus; sed etiam in montibus, ijs praesertim in locis, ubi pecudes diutius stabulari solent, & ubi eorum fimo pinguescit solum, illi plantae omnino respondens, quae sub Rhabarbari nomenclatura, passim hodie in hortis, ac uiridarijs plantatur.

Lapathi meminit Galenus lib. vii. simpl. medic. sic inquit. Lapathum moderate digerentem sortitum facultatem est, at oxylapathum mistam: nam simul cum eo quod digerit, nonnihil quoque repercutit. Semen eorum manifestam quandam etiam adstrictionem obtinet, adeo ut & dysenterias, & diarrhoeas, siue profluvia sanet, & maxime oxylapathi. Porro hippolapathum, quod in totum in paludibus prouenit, easdem dietis facultates obtinet, sed imbecilliores. Et libro secundo de alimentorum facultatibus: Rumicem, ait, uti ante diximus, syluestrem betam possit quis appellare, cum non gustu solum; uerum etiam facultate hortensi betae persimilis sit. Quoniam autem beta iucundior est rumice, idcirco ea magis homines uescuntur. Quare nec nos quoque prolixius hic de rumice scribere oportet, cum in beta omnia ad rem facientia exposuerimus. Planta, quae Graecis λέπιδιον, Latinis etiam Lapathum & Rumex appellatur: Arabibus, Humadh, Hunadh, seu Hamad: Italis, Rombice, & Lapatio: Germanis, Ampffer: Hispanis, Labaca: Gallis, Lampe. Quae uero Graecis ὄξύλις, oxalis item Latine dicitur: Germanice, Sauer ampffer: Hispanice, Azederilba: Gallice, Orseille, Vinette, & Salette.

† Nihil fortasse Plinius à Dioscoride dissentiet, si in hoc loco sequamur lectionem Oribasi lib. xi. simplicium: qui habet ὄξύλις τὰ πᾶσι ὁμοίον τὸ πρῶτον, id est, non prorsus simile primo. Nam ex hac patere arbitror, non tantum priora lapathi genera inter se differre, quantum uulgata lectio innuere uidetur.

Λαμψάνα. LAMPSANA. CAP. CIX.

LAMPSANA syluestre olus est. Plus alit, quam rumex, & stomacho utilius. Cuius folia, caulesque coquuntur in cibo.

QUANVIS hic inter olera, quae in alimentorum usum uenerunt, Lampsana recensatur à Dioscoride; nullis tamen notis ab ipso describitur, quod fortasse suis in regionibus notissima haberetur. Id quod nobis Italis non euenit. Quamobrem dixerim unam cum Plinio lib. xx. cap. i. inter syluestres brassicas lampsanam esse, pedalis altitudinis, hirsutis folijs, napi simillimis, nisi candidior esset flore. Nascitur haec frequentissima in Hetruria, Apulia, ac plerisque Italiae locis, ijs praesertim campis, qui aratrum eo anno minime sensere: tamen si nobis hac tempestate non fuerit, nisi forsitan uirgine

Rumicis confederatio. Oxylapathum.

Oxalidis confederatio.

Hippolapathum.

Lapathi uires ex Galeno.

Nomina.

Lampsanæ confederatio.

Lampfana uires ex Gal.

Nomina.

Bliti consideratio.

Bliti uires ex Galeno.

Nomina.

BLITVM.

MALVA.

gente annonae penuria, in alimentorum usum recepta. Meminit huius Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, his paucis uerbis. Lampfana est succos prauros procreat. Ceterum illita abstergendi nonnullam, digerendiq; facultatem possidet.

Olus hoc ut Graecis λαμψάνα, ita Latinis, & Italis Lampfana nominatur.

βλίτων. BLITVM. CAP. CX.

BLITVM estur oleris modo. aluo utile est: nullius in medicina usus.

BLITVM duorum est generum, rubrum nimirum, & album. Vtrunq; notum, in hortis, & campis nascens. Rubro caulibus, & folia adeo rubescunt, ut coccineo colore infecta uideantur, etsi temporis tractu tandem purpurefiant. Folia amarantum referunt, sicut etiam caulis. Quin & radix sanguineo succo madet. Album prouenit iisdem folijs, latioribus tamen, & colore subalbidis. Flores & semen racematim coherentes, tenuibus insident ramusculis, ex alarum cauis prodeuntibus, panicularum effigie, syluestris panicis modo. Hoc olus Tridentina rura Biedone uulgo appellant, recipiuntq; nonnullis in cibum. Id namque aqua prius decoquunt, demum affuso oleo, uel butyro in sartagine frigunt, additis allio, & omphacio, uel aceto. Veruntamen cibus is nonnunquam (ut ego ex uisu testari possum) uomitiones mouet, uentriculi & intestinorum tormina facit, & alui fluxiones ciet, excitata bile. Eaq; propter Plinius lib. XX. cap. XXII. ita de eo scriptum reliquit. Blitum iners uidetur, ac sine sapore, aut acrimonia ulla. Vnde conuittum foeminae apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile est. Ventrem adeo turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduersus scorpiones potum, e uino prodesse, & clauis pedum illini. Item lientibus, & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menstrua sisti eo cibo putat. haecenus Plinius. Bliti meminit Galenus libro VI. simplicium medicamentorum, his uerbis. Blitum olus est esculentum, humide, frigidaq; temperatura, in secundo maxime excessu a temperatis. Item secundo de alimentorum facultatibus: Qui porro, inquit, atriplicis, blitiq; gustabilem qualitatem intelligit, brassicaq; saporis commeminit, lactucam in brassica, ac horum olerum medio esse non diffitebitur: siquidem illa egregie dessecat, haec contra plane humida, aquosaq; sunt. Quapropter non ex solo oleo, garoq; sed addito aceto sepius, meliusq; assumuntur: aliàs namq; stomacho infesta sunt. Diximus autem istiusmodi olera nonnihil ad laeuigandam aluum momenti afferre, maxime si cum humiditate glutinosam lubricitatē sortita sint. haec Galenus. Quo fit, ut mirari liceat, si Plinij, & Galeni scripta perpendamus, quod dixerit Dioscorides, Blitum aluo utile esse, & nullius in medicina usus. Eius nomen Graecum est βλίτων: Latinum, Blitum: Arabicum, Bachala-iamenia, siue Bachale alicmanie: Italicum, Blito: Germanicum, Mayer: Hispanicum, Bredos: Gallicum, Poree rouge.

μαλάχη. MALVA. CAP. CXI.

MALVA fatiua esui longè aptior syluestri. stomacho aduersatur: aluum iuuat, sed multò magis caules: interaneis, & vesicæ utilis. Cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant: uerùm cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra sâlem utendum est. Contra aculeatos apium, vesparumque ictus, illita efficax est: eadem cruda cum oleo trita peruncti non